

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Tommy Nilsson

Uppföljning av betygs- och ämnesprovsresultat 2012 i årskurs 8 och 9, samt uppföljning av elever som inte når kunskapskraven i årskurs 3 och 6.

Inledning

Enligt ett beslut av Barn- och grundskolenämnden ska de elever som inte uppnår målen i årskurs 3 och 5 följas upp. Vidare ska, enligt beslut i samma nämnd, betygsresultaten för vårterminen i årskurs 8 och 9 följas upp. Även ämnesprovsresultaten för samtliga skolor i kommunen ska inkluderas i uppföljningen. Syftet med uppföljningen är att den ska ge en bild av resultaten på samtliga skolor i Täby gällande ämnesprov och betyg. Uppföljningen ska också ge en bild hur Täby ligger till mot övriga riket. Nämnden ska utifrån underlaget kunna bilda sig en uppfattning om nämnden behöver agera.

Införandet av den nya skollagen har fått effekt även i denna rapport. Ämnesproven som tidigare låg i årskurs 5 ligger nu i årskurs 6. Därför omfattar ämnesprovuppföljningen årskurserna 3, 6 och 9. När det gäller betygsuppföljningen omfattar den årskurserna 8 och 9. Eleverna i årskurs 8 fick vid vårterminens terminsbetyg enligt den nya betygsskalan A-F, medan eleverna i årskurs 9 i sitt slutbetyg behöll den tidigare betygsskalan med G, VG och MVG.

Metod

De statistiska underlagen i rapporten har dels kommit från Skolverkets officiella statistik som publicerades under november månad, dels från Täby kommuns egen databas Analys & rapport. Eftersom elever som ingått i de särskilda undervisningsgrupperna inte är flyttade i Analys & rapport, vilket de är i Skolverkets statistik, kan vissa skillnader på marginalen uppstå.

En viss insamling har även skett från skolorna. Skolorna har fått ange hur många elever i årskurs 3 och 6 som inte når kunskapskraven i samtliga ämnen och hur många som inte når kunskapskraven i två eller fler ämnen. Dessutom har frågor ställts om det finns åtgärdsplaner eller liknande för dessa elever med fokus på att de ska nå kunskapskraven. Avseende årskurs 8 och 9 ser vi den andelen i betygsstatistiken.

Liksom i fjol har ämnet svenska om andraspråk lyfts ur. Enligt redovisningen sattes det bara fem (5) betyg, varav två slutbetyg, i ämnet i hela Täby kommun, en redovisning som inte är rimlig. Skolverkets redovisning visar också på för litet antal betyg även om underlagen inte helt stämmer överens. I sammanhanget ska det därför påpekas att det inom ramen för ämnet svenska är redovisat många betyg som borde varit satta i ämnet svenska som andraspråk. Vilken effekt detta har haft på statistiken i ämnet svenska är inte undersökt.

Bilagor och beskrivning av dessa

Bilagt rapporten är följande statistik och tabeller.

Bilaga 1	Andel elever som inte uppnått kravnivån på ämnesproven i matematik och svenska i årskurs 3
Bilaga 2	Andel elever som inte uppnått kravnivån på ämnesproven engelska, matematik och svenska i årskurs 6
Bilaga 3	Resultat för ämnesprov i årskurs 9
Bilaga 4	Betygssammanställning för samtliga ämnen i årskurs 8 och 9
Bilaga 5	Genomsnittligt meritvärde, Täby
Bilaga 6	Genomsnittlig betygspoäng och avvikelse på prov och slutbetyg för årskurs 9 i engelska, matematik och svenska

Bedömning och betygssättning ur myndigheternas perspektiv

Skolverket har under 2012 släppt ett par utredningar inom området. En mer övergripande problematik om likvärdighet släpptes i maj, då rapporten "Likvärdig utbildning i svensk grundskola?" rönt stor uppmärksamhet. Skolverket drog slutsatserna att skolan blir allt mindre likvärdig genom att skillnaderna mellan skolorna ökar, att den socioekonomiska bakgrunden fortsatt har stor betydelse (det vill säga skolorna klarar inte det kompensatoriska uppdraget) och att skolsegregationen börjat anta nya former.

Från samma myndighet kom, samtidigt som man publicerade slutbetyg för årskurs 9 för läsåret 2011/12, en analys den 8 november där man konstaterar att betygsgapet mellan flickor och pojkar är än större än tidigare, nu drygt 24 meritpoäng. Samma analys visade att allt fler flickor blir behöriga till gymnasiet medan allt färre pojkar uppnår en sådan behörighet.

Den 30 mars släppte Skolinspektionen sin rapport om den riktade tillsynen av bedömning och betygssättning hos skolor med stora avvikelser vid omräkning av nationella prov. Skolinspektionens drog bland annat slutsatserna att Skolverkets bedömningsanvisningar behövde förtydligas, rektorerna behövde ta ett tydligare ansvar och informationen behövde förbättras till vårdnadshavare och elever. Bland annat skrev Skolinspektionen följande:

"Skolinspektionen identifierade två områden i det nationella provsystemet, kopplat till vissa delprov, som ger ogynnsamma förutsättningar för en likvärdig bedömning och betygssättning:

- *De nationella proven har alltför omfattande syften och mål som inte låter sig förenas i ett enda prov.*
- *De bedömningsanvisningar som följer med proven är omfattande och komplexa och ger stort utrymme för tolkning."*

Skolverket svarade på kritiken i november. Skolverket markerade att man inte delade Skolinspektionens bedömning att proven inte ger grund för en likvärdig betygssättning. Skolverket pekade bland annat på att Skolinspektionens rättare hade en minst lika stor variation i rättningen som "ursprungslärarna". Man pekade också på att inspektionen använde en annan rättningsskala än vad lärarna hade till sitt förfogande. För det tredje ansåg man att Skolinspektionens direktiv var att rättningen skulle vara restriktiv, vilket det finns lika lite stöd för som att vara generös. Skolverket ansåg avslutningsvis att "Skolinspektionen i sin rapport borde ha beaktat den forskning som finns om bedömarreliabilitet".

Diskussionen mellan myndigheterna pekar på i vilken omgivning skolorna arbetar, både vad gäller redovisning av resultat inom kommunen men även bilden som ges av en skola i media. När myndigheterna inte är överens försvåras självklart arbetet för såväl centrala funktioner hos huvudmännen som på skolorna.

Resultatredovisning

Ämnesprov i årskurs 3

Läsåret 2011/2012 gavs ämnesproven i årskurs 3 i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk utifrån de nya kursplanerna i Lgr 11. Läraren ska använda proven som stöd för att bedöma elevernas kunskapsutveckling. En elev i årskurs 3 har klarat provet när denne har nått upp till kravnivån för varje delprov i ämnet. I årskurs 3 görs ingen sammanvägning av delproven. Syftet är att det tydligt ska framgå vilka delprov som eleven har klarat eller inte.

891 elever gick i årskurs 3 i Täbys skolor läsåret 2011/12. Fördelningen var 226 elever på fristående skolor och 665 elever på kommunala skolor. Av den rapportering som inkommit från skolorna gällande om elever i årskurs 3 som inte uppnått kunskapskraven på två eller fler delprov framgår att omfattningen är 22 elever, alltså cirka tre procent (kommunala skolorna). Ingen närmre analys har gjorts av planeringsavdelningen då detta är ett arbete som ska göras på skolorna. Av redovisningarna att döma har skolorna bra koll på dessa elevers situation och varför de inte nått upp till kunskapskraven.

Ämnesprovet i matematik visade på att andelen elever som inte klarat delproven ligger mellan 2,4 och 9,0 procent i Täby. De fristående skolorna har fler elever som inte uppnått kravnivån, och detta gäller på samtliga delprov. Ämnesprovet i

svenska visar på en något annorlunda bild. Här ligger eleverna vid de fristående skolorna överlag bättre till. Av de åtta delproven i svenska presterar eleverna i de kommunala skolorna bättre på fem delprov, medan eleverna i de fristående skolorna presterar bättre på tre. Överlag måste resultaten anses vara bra. Detta illustreras också av bilaga 1 där det framgår att eleverna i Täby ligger högre än riket på samtliga delprov oavsett ämne.

En genomgång av delproven visar att i matematik är det fler flickor än pojkar som inte når målen på fyra av sex delprov, även om det överlag är jämnt fördelat mellan könen. Av de åtta delproven i svenska är flickorna bättre på fem delprov och skillnaderna accentueras än mer vid de svårare delproven (definierat som de prov där en större andel inte når målen). Samma skillnad finns inte i matematik.

Ämnesprov i årskurs 6

Nationella prov är obligatoriska för skolan att använda och genomfördes under våren 2012 i årskurs 6. Från och med våren 2013 ska lärare använda proven som stöd vid betygssättning. Den vanliga frågan är om alla delprov måste vara godkända för att eleven ska få ett godkänt provbetyg i årskurs 6 (vilket även gäller årskurs 9 och på gymnasiet). Svaret är att olika regler gäller för olika prov. Proven kan ha en sammanvägningsmodell som utgår från resultaten på delproven och som genererar ett provbetyg. I engelska har exempelvis en tiogradig "översättningsskala" tagits fram för att generera sammanställning. Eftersom föregående läsårs ämnesprov var en testomgång, så har endast diagram bifogats över resultaten. Dessa återfinns i bilaga 2.

980 elever gick i årskurs 6 i Täbys skolor läsåret 2011/12. Fördelningen var 609 elever på fristående skolor och 371 elever på kommunala skolor. Av den rapportering som inkommit från skolorna gällande om elever i årskurs 6 som inte uppnått kunskapskraven på två eller fler delprov framgår att omfattningen är 21 elever, alltså knappt fyra procent (kommunala skolorna). Ingen närmre analys har gjorts av planeringsavdelningen då detta är ett arbete som ska göras på skolorna. Av redovisningarna att döma har skolorna bra koll på dessa elevers situation och varför de inte nått upp till kunskapskraven.

Ämnesprovet i engelska visar att eleverna vid de fristående presterar bättre. Andelen elever som inte uppnår kraven varierar mellan 1,0 och 2,6 procent. Motsvarande intervall för de kommunala skolorna är 2,1 – 5,6 procent.

Ämnesprovet i matematik visar att mellan 2,9 och 6,9 procent av eleverna inte klarat minst ett av delproven och eleverna är jämnt fördelade mellan fristående och kommunala skolor. Bilden ser med andra ord likadan ut oavsett huvudman.

Ämnesprovet i svenska ger vid handen att på två av de fyra delproven har de fristående skolorna något fler elever som inte klarar kunskapskraven. På ett av delproven är andelen som inte klarat kraven tre gånger fler inom de fristående skolorna, på ett annat fem gånger fler. Andelen elever bland de fristående

skolorna som inte klarar minst ett av delproven ligger mellan 3,4 – 10,8 procent. För de kommunala är motsvarande intervall 0,8 – 5,6 procent.

En genomgång av delproven pekar på att pojkarna klarar sig bra i engelska och matematik. Det är färre pojkar än flickor som inte uppnår målen på något delprov i engelska. I matematik är det, precis som i engelska, jämnt fördelat men här finns det en viss skillnad till flickornas fördel. I svenska är det dock stora skillnader. På tre av de fyra delproven är det mer än dubbelt så många pojkar än flickor som inte når målen och på det fjärde delprovet är det fyra gånger så många pojkar som inte når målen.

Eleverna i årskurs 6 bör till övervägande del vara samma elever som i fjol gick i årskurs 5 (och som då ingick i samma redovisning). Det är naturligtvis så att eleverna bytt skola och kanske då även huvudman, men ser man till totalresultaten (all regi som det står i bilaga 2) har andelen elever som inte klarar något delprov i engelska nästan sjunkit med hälften. I svenska har däremot resultaten blivit sämre i så motto att ett delprov har en hög andel som inte når kunskapskraven. I matematik är situationen ungefär samma som förra läsåret. Det går inte att jämföra proven och dess resultat som sådant, men detta kan vara en fingervisning för skolorna att se vilka prov som är svåra för eleverna. Förra läsårets nationella prov var mer en testruna. Från och med läsåret 2012/13 ska proven vara grund för bedömning och betygssättning.

Ämnesprov i årskurs 9

Ämne	Antal elever	Ej uppnått målen	G	VG	MVG
<i>Engelska</i>	971	..	110	470	387
<i>Matematik</i>	951	46	373	339	193
<i>Svenska</i>	946	12	236	598	120
<i>Fysik</i>	311	..	143	115	48
<i>Kemi</i>	567	39	261	167	100
<i>Biologi</i>	78	..	35	30	11

Den 29 november släppte Skolverket statistiken över de nationella proven i årskurs 9. Flickorna är överlag bättre än pojkarna, även om resultatet är ganska jämnt i såväl engelska som matematik. I svenska råder en tydlig skillnad mellan prestationerna. Tabellen ovan visar antal elever som uppnått målen för de olika betygsstegen i sammavägningen av delproven. Då endast ett fåtal elever inte uppnått målen i engelska, fysik och biologi har dessa markerats med punkter. Nedan diskuteras statistiken på delprovsnivå baserat på Skolverkets statistik som publicerades den 29 november 2012 (se bilaga 3).

I matematikprovet är det cirka fem procent som inte når upp till målen, vilket är lika fördelat mellan könen. 21 procent av flickorna och 20 procent av pojkarna når ett MVG på nationella provet i matematik. Även andelen elever med godkänt och väl godkänt är ganska jämnt fördelat mellan könen.

I engelska fanns det fyra delprov. Flickorna ligger högre på den *skriftliga produktionen*. På provet som rör den *receptiva förmågan* lyckas flickor och pojkar

lika bra. På den *muntliga kommunikationen* är det fem procent fler pojkar än flickor som når VG. Men det är sex procent fler flickor som når MVG. Andelen godkänt är i princip jämnt fördelat.

Nationella provet i svenska är som sagt det nationella prov som visar de största skillnaderna mellan könen. Ser man till de tre delproven är andelen flickor som når MVG mellan 19 och 36 procent. Motsvarande intervall för pojkarna ligger mellan åtta och 15 procent. På helheten, raden som anger provbetyg i bilaga 3, framgår att 34 procent av pojkarna får godkänt medan motsvarande för flickorna är 14 procent, 57 procent av pojkarna får väl godkänt medan 67 procent av flickorna når lika högt. 19 procent av flickorna når hela vägen till ett MVG medan endast sju procent av pojkarna gör detsamma.

I de naturorienterande ämnena gör eleverna ämnesprov i något av ämnena fysik, kemi eller biologi. Som framgår av tabellen är det i kemi som eleverna har det jobbigast att nå målen för godkänt, men samtidigt är det störst andel som har fått högst betyg. Fysik och biologi visar att ett fåtal elever inte nått målen men också att cirka 80 procent av eleverna fått G och VG.

Betyg i årskurs 8

Eleverna i årskurs 8 fick vid vårterminens slut betyg i enlighet med den nya betygsskalan A – F. I bilaga 4 anges kolumnen "ej uppnått målen" vilket är en rest sedan föregående betygsskala. Från och med nästa år ska det stå "betyget F" i den kolumnen, då den nya betygsskalan innehåller ett betyg för elever som inte uppnått kunskapskraven. Detta var ju inte fallet med den tidigare betygsskalan.

Bilaga 4 visar den första betygssammanställningen med den nya betygsskalan. De ämnen där minst andel elever har fått F är bild, musik, samhällskunskap och slöjd (antalet elever som erhöll F i musik var för få för att publiceras). I några ämnen är E det vanligaste betyget och i ett par ämne är D vanligast. I tio av skolans sexton ämnen är dock C det vanligaste betyget. Detta är inte förvånande i en inledningsfas, men skolorna har en utmaning i att normalfördelningskurvan inte återuppstår igen.

Betyg i årskurs 9

När Skolverket publicerade statistiken över de slutbetyg som sattes i grundskolan efter läsåret 2011/12 konstaterades bland annat att sedan 1997/98 fram till läsåret 2010/11 har skillnaden mellan flickors och pojkars meritvärde legat mellan 21 – 23 meritpoäng. För första gången hamnade detta värde utanför det intervallet och hamnade nu på 24,3 poäng. Pojkarnas riksmervärde hamnade på 199,5 och flickornas på 223,8. Skolverket konstaterade vidare att "flickorna har ökat sitt meritvärde oavsett om de har utländsk bakgrund eller ej och oberoende av föräldrarnas utbildningsbakgrund. Pojkarnas meritvärde har sjunkit bland dem som har utländsk bakgrund och lågutbildade föräldrar."¹

Skolverkets promemoria visar också att andelen som saknar behörighet till något nationellt program till gymnasiet fortsätter öka. Våren 2012 var det 12,5 procent som saknade denna behörighet. Detta är en ökning med några tiondels

¹ En beskrivning av slutbetygen i grundskolan våren 2012, promemoria 2012-11-08, Dnr 71-2012:33, sid 1.

procentenheter sedan året dessförinnan. På nationell nivå är det kommungruppen förortskommuner till storstäder som har den högsta andelen elever som når behörighet till något nationellt program (90,1 procent). Lägsta andelen finns i gruppen storstäder där endast 82,9 procent uppnår samma behörighet.

En skillnad i elevsammansättningen som Skolverket sett är att både i fristående och i kommunala skolor har cirka 20 procent av eleverna i årskurs 9 utländsk bakgrund. Skillnaden är att om de är födda i Sverige tenderar de flesta att gå i fristående skola, och om de invandrat efter ordinarie skolstart tenderar de att gå i kommunal skola. Vidare har fristående skolor något högre andel flickor (52 procent).

Så långt nationella siffror. Avseende Täby var det totalt 1 015 elever som gick ut grundskolan i juni 2012 varav 506 flickor och 509 pojkar. Skillnaderna i betyg var stora, rekordstora för Täby kommun. Flickornas meritvärde var 252,7 vilket är 25,7 meritpoäng högre än pojkarnas 227,0. Jämförelsen mellan huvudmannaskap i Täbys skolor pekar på att flickorna nästan uppnår samma meritvärde oavsett huvudman (253 för fristående, 252 för kommunal). För pojkarna är skillnaden åtta meritpoäng (231 mot 223) till de fristående skolornas fördel.

De senaste tio årens genomsnittliga meritvärde för olika grupper i Täbys skolor (all regi) finns redovisade i bilaga 5. Meritpoängsutvecklingen har för övrigt på flera skolor i Täby haft anmärkningsvärda ökning. Ett par av de fristående skolorna och tre av de kommunala har en ökning på minst tio procent av meritvärdet. En av de fristående skolorna har en höjning på 22 meritpoäng – sen ifjol. Detta är bra och glädjande resultat, men för att kunskapen om vad som görs på dessa skolor ska spridas krävs det att analyser görs och diskuteras på och mellan skolor. Framför allt är det intressant att se korrelationen med att just dessa skolor under samma femårsperiod lyckas höja andelen som fått minst godkänt väldigt mycket, något som är extra glädjande och extra viktigt.

Bilagt rapporten (bilaga 4) är en betygssammanställning över betygen i årskurs 9. De ämnen där minst andel elever inte nått målen är bild, hem- och konsumentkunskap och musik. I kemi, idrott och hälsa, matematik och fysik är det då störst andel elever som inte når målen. Kemi och fysik är för övrigt också de enda två ämnen där störst andel av eleverna uppnått betyget godkänt. I ett ämne (musik) är mycket väl godkänt det vanligaste. I resterande ämnen är väl godkänt det betyg som störst andel elever erhållit. Av de teoretiska ämnena är det i engelska där flest elever når högsta betyget, 40,6 procent. I övriga ämnen där fler än 30 procent av eleverna får mycket väl godkänt ingår i kategorin praktisk-estetiska ämnen (bild, idrott och hälsa, musik och hem- och konsumentkunskap).

Andelen flickor som inte uppnått målen vid vårterminen 2012 i Täbys skolor i ett ämne är fem procent, vilket är detsamma som för pojkarna. Andelen flickor som inte uppnått målen i två eller fler ämnen är fyra procent, för pojkarna sex procent.

Jämförelse betyg och nationella prov årskurs 9

Som framgår av bilaga 6 är lärarna i engelska minst generösa med betygen i förhållande till provresultaten. Faktum är att sju procent av eleverna i Täbys

kommunala skolor får ett lägre betyg än de når på nationella proven, medan avvikelsen för de fristående är noll. I matematik ligger betygen över resultaten på de nationella proven; var femte elev på de fristående skolorna och var tionde elev på de kommunala skolorna får högre betyg än vad som presterades på nationella provet. I svenska får var sjunde elev på de fristående skolorna ett högre betyg än vad de presterade på det nationella provet, medan några enstaka elever får motsvarande höjning inom de kommunala skolorna.

I Skolverkets statistik presenteras relationen mellan nationella prov och slutbetyg i årskurs 9 i svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska (bilaga 6). (Svenska som andraspråk kommer att utelämnas av anledning som presenterades i början av rapporten.) Skolverkets statistik visar samtliga skolors betygsättning i relation till nationella proven. Bilagt är också grafer som visar denna betygsättning i skolorna i Täby.

Det är viktigt att komma ihåg att en genomsnittlig höjning på exempelvis 20 procent i sig inte är ett större problem än en sänkning med motsvarande. Att ligga precis runt noll i avvikelse är heller inte en situation en skola ska eftersträva. Anmärkningsvärt är, som fallet har varit i flera år, att lärarna inom de nationella provämnena svenska, engelska och matematik använder provet så olika i betygsättningen. Och en fråga varje skola, oavsett resultat, måste kunna besvara är varför skillnaden finns. Och om det inte finns någon skillnad är det en fråga som är minst lika viktigt att besvara. Planeringsavdelningen har även sammanställt grafer över de tre ämnenas utveckling 2006 – 2011 (bilaga 6). I alla tre ämnen ligger de fristående klart över de kommunala skolorna, vilket också borde ligga till grund för en diskussion i kommunens skolor apropå likvärdig betygsättning.